

Prolog: Na počátku

Texty na tento týden

J 1,1–5; Gn 1,1; J 1,9–13; J 3,16–21; J 9,35–41; Mt 7,21–23; J 17,1–5

Základní verš

„Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh.“ (J 1,1)

V první lekci jsme se věnovali závěru Evangelia podle Jana, ve kterém autor vysvětluje důvod napsání knihy. Tento týden se soustředíme na úvod evangelia. Jan, inspirovaný Duchem svatým, v něm ukazuje směr, kterým chce vést své čtenáře. V prvních slovech a větách svých knih pisatelé Nového zákona obvykle odhalují témata, kterým se chtějí věnovat. Podobně jedná i Jan. Svá témata představuje jako součást velkého kosmického příběhu, který zobrazuje nejdůležitější pravdy o Ježíši Kristu – pravdy, které sahají ještě před stvoření.

Jan tedy na úvod představuje Ježíše jako Mesiáše. Tím získávají čtenáři výhodu, kterou postavy v jeho knize neměly. Čtenář může jasně rozpoznat velká témata, ke kterým se evangelista vrací při vyprávění Ježíšova příběhu. Autor je zasazuje do historického období Ježíšova pozemského života.

Osnova lekce

Tento týden se tedy zaměříme na *Prolog Evangelia podle Jana* (J 1,1–18) a na nejdůležitější témata knihy. Tato témata pak budeme sledovat i na jiných místech evangelia.

- ▶ J 1,1–5: „To Slovo bylo Bůh“ (neděle)
- ▶ J 1,14: „A Slovo se stalo tělem“ (pondělí)
- ▶ J 1,9–13: Lidská reakce na setkání se „Slovem“ (úterý)
 - J 3,16–21: Lidská víra x nevěra (středa)
- ▶ J 17,1–5: Sláva Otce i Syna (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

„NA POČÁTKU BYLO SLOVO“

¹Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. ²To bylo na počátku u Boha. ³Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. ⁴V něm byl život a život byl světlo lidí. ⁵To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila. (J 1,1–5)

Osobní studium

Co odhalují úvodní verše Janova evangelia (J 1,1–5) o Slovu, Ježíši Kristu?

Evangelium podle Jana začíná touto úžasnou myšlenkou: „Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh“ (J 1,1). Tato jediná věta obsahuje tak hlubokou myšlenku, že ji jen sotva dokážeme pochopit v plnosti.

Nejdříve evangelista připomíná příběh o stvoření, který také začíná slovy „Na počátku“ (Gn 1,1). Slovo existovalo již před počátkem vesmíru. Jan tedy potvrzuje Ježíšovu věčnou existenci.

Potom pokračuje: „to Slovo bylo u Boha“ a o něco později evangelista upřesňuje: „v náručí Otcově“ (J 1,18). Bez ohledu na to, jak se můžeme snažit představit si, co to přesně znamená, jedna věc je jistá: Ježíš a Otec jsou si důvěrně blízcí.

A nakonec říká: „to Slovo bylo Bůh“. Ale jak může být Slovo u Boha a zároveň být

Bůh? S odpovědí nám může pomoci původní řecký originál textu. Řečtina u některých slov používá to, co se v jazykovědě označuje jako „člen“. Ten obvykle označuje něco konkrétního – nějaký konkrétní předmět nebo osobu.

Ve frázi „Slovo bylo u Boha“ má výraz „Bůh“ člen, tedy poukazuje na konkrétní bytost, Otce. Dalo by se to vyjádřit jako *a Slovo bylo u Otce*. Ve frázi „a to Slovo bylo Bůh“ nemá výraz Bůh člen, což v tomto kontextu poukazuje na vlastnosti Božství. *Ježíš je Bůh*. Není Otec, ale stále je božským Synem Božím, druhou osobou Božství.

Takové chápání potvrzuje apoštol i v dalších verších. Text J 1,3,4 říká, že Ježíš je Stvořitelem všeho. Všechno, co kdysi neexistovalo, ale pak vzniklo, začalo existovat pouze skrze Ježíše, Boha Stvořitele.

„Ježíš Kristus byl od věčnosti jedno s Otcem, byl ‚obrazem Božím‘, ztělesněním Boží velikosti a vznešenosti, ‚odleskem Boží slávy.‘“ (DA 19; TV 9)

Aplikace

Proč je plné božství Krista tak důležitou součástí křesťanské teologie? O co bychom přišli, kdyby byl Ježíš (jakýmkoli způsobem) pouze stvořenou bytostí? Podělte se o svou odpověď ve třídě sobotní školy. Buďte připraveni diskutovat o tom, proč je Kristovo věčné božství tak důležité pro naši víru.

SLOVO SE STALO TĚLEM

¹Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. ²To bylo na počátku u Boha.

³Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. [...] ⁴A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy. (J 1,1–3.14)

Osobní studium

Co říkají úvodní verše (J 1,1–3.14) o Ježíšově díle? V čem je tato pravda tak důležitá?

Jan nezačíná své evangelium jménem „Ježíš“ nebo tím, že je Mesiášem, ale výrazem *logos*. Přibližně v době vzniku evangelia používaly různé filozofie termín *logos* k označení rozumového principu celého vesmíru nebo k označení samotné myšlenky logiky a rozumu.

V této souvislosti uvedme, že učení vlivného antického filozofa Platona rozdělilo realitu na dvě sféry. Jednou je nebeská a neměnná říše, kde existuje absolutní dokonalost. Tou druhou je zdejší říše – podléhající zkáze, měnící se, velmi nedokonale reprezentuje dokonalou říši „nahore“, ať už existuje kdekoliv. (Platon na tuto otázku nikdy neodpověděl.) Některé filozofie identifikovaly *logos* jako nějakého abstraktního prostředníka mezi věčnými a pomíjivými pozemskými formami.

Jan používá tento výraz zcela jiným způsobem. Tvrdí, že pravda, *logos*, není nějaký éterický a abstraktní pojem vznášející se mezi nebem a zemí. Naopak, *logos* je osoba: Ježíš Kristus, který se stal tělem a přebýval mezi námi (J 1,14).

Pro Jana je *logos* Boží Slovo. Ještě důležitější je, že Bůh s lidmi komunikoval a zjevil se lidstvu tím nejpřímočařejším způsobem: Bůh se stal jedním z nás.

V Janově evangeliu *logos* představuje věčného Boha, který vstupuje do času a prostoru, mluví, jedná a setkává se osobně s lidmi. Věčný Bůh se stal lidskou bytostí, jedním z nás.

V J 1,14 apoštol naznačuje, že *logos*, Slovo, „se stalo tělem a přebývalo mezi námi“. Řecké slovo překládané jako „přebývat“ vychází ze stejného základu jako „postavit si stan“, „stanovat“. Jan tím odkazuje na Ex 25,8, kde Bůh řekl Izraelcům, aby udělali svatyni, protože chtěl „bydlet uprostřed nich“. Také Ježíš, božský Syn Boží, se vtělil do lidského těla a zakryl svou slávu, aby se s ním lidé mohli setkat.

Aplikace

Uvažuj nad důsledky Janových slov. Sám Bůh, Stvořitel, se stal lidskou bytostí, jedním z nás, a žil zde mezi námi. (A to jsme ještě nezmínili, že za nás i zemřel!) Co nám to říká o Boží lásce k lidem? V čem je tato úžasná pravda pro nás zdrojem útěchy a naděje?

SLYŠET NEBO NESLYŠET SLOVO

⁹Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka; to přicházelo do světa. ¹⁰Na světě byl, svět skrze něj povstal, ale svět ho nepoznal. ¹¹Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali. ¹²Těm pak, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi. ¹³Ti se nenarodili, jen jako se rodí lidé, jako děti pozemských otců, nýbrž narodili se z Boha. (J 1,9–13)

Osobní studium

Jak Jan zobrazuje reakci lidí na příchod Ježíše (J 1,9–13)?

Prolog Evangelia podle Jana (J 1,1–18) popisuje nejen to, kdo je Ježíš Kristus – Slovo (*logos*) – ale i to, jaký postoj k němu zaujali lidé. Ve verši J 1,9 je nazván pravým světlem, které osvěcuje každého člověka. Toto světlo osvětluje svět a dává mu smysl. C. S. Lewis napsal: „Věřím v křesťanství, stejně jako věřím, že Slunce vyšlo – nejen proto, že ho vidím, ale proto, že díky němu vidím všechno ostatní“. (LEWIS, C. S. „Is Theology Poetry?“ Samizdat. University Press, 2014, původně vydáno v roce 1944, s. 15)

Všimněme si také důsledků toho, co říká verš J 1,9. Světlo přichází ke každému, ale ne každý ho přijímá. Jak uvidíme v zítřejší části, důležitým tématem Janova evangelia je, zda lidé přijímají, nebo odmítají Ježíše. Toto téma začíná již v *prologu*. Smutným konstatováním je, že Mesiáš přišel ke svému lidu (lidu Izraele), ale mnozí ho nepřijali jako Mesiáše.

Také apoštol Pavel se zabývá tímto tragickým tématem v Ř 9–11, kde píše, že Židé

Ježíše odmítli. Ale Pavel nekončí negativně. Ukazuje, že nakonec i mnoho Židů spolu s pohany Ježíše jako svého Mesiáše přijme. Ve skutečnosti varuje pohany, aby se nad Židy nevyvyšovali. „Jestliže tys byl vyťat ze své plané olivy a proti přírodě naroubován na ušlechtilou olivu, tím spíše budou na svou vlastní olivu naroubováni ti, kteří k ní od přírody patří!“ (Ř 11,24).

V podobném duchu Jan říká, že všichni, kdo přijmou Ježíše jako svého Spasitele, se stanou Božími dětmi. Toto se děje vírou v jeho jméno. (Viz J 1,12.13.)

Zde nacházíme souvislost mezi *prologem* a *epilogem* (závěrem evangelia). V J 20,31 apoštol uvádí, proč napsal svou knihu: „Abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jméno.“

Úvod a závěr tvoří jakousi jednotu, jsou to související a doplňující se pojmy, které dávají smysl všemu, o čem se v knize mluví. Toto spojení ukazuje na hlavní myšlenku Evangelia podle Jana: *Lidé mohou být spaseni vírou v Ježíše Krista jako svého Spasitele.*

Aplikace

Jak se změnil tvůj život, když ses stal(a) synem nebo dcerou Boží?

OPAKUJÍCÍ SE TÉMATA – VĚŘIT, NEBO NEVĚŘIT

¹⁶Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. ¹⁷Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen. ¹⁸Kdo v něho věří, není souzen. Kdo nevěří, již je odsouzen, neboť neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího. ¹⁹Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo, protože jejich skutky byly zlé. ²⁰Neboť každý, kdo dělá něco špatného, nenávidí světlo a nepřichází k světlu, aby jeho skutky nevyšly najevo. ²¹Kdo však činí pravdu, přichází k světlu, aby se ukázalo, že jeho skutky jsou vykonány v Bohu. (J 3,16–21)

Osobní studium

Jak uvedené texty opakují téma víry a nevěry z prologu?

J 3,16–21

J 9,35–41

J 12,36–46

Zdá se, že v Janově evangelii jsou lidé rozděleni na dvě velké skupiny: na ty, kteří věří v Ježíše a přijímají ho jako Mesiáše, a na ty, kteří se navzdory příležitosti uvěřit rozhodnou nevěřit.

Jedenáct učedníků patří do první skupiny, stejně jako mnoho dalších: Nikodém (jeho víra roste postupně), žena u studny nebo člověk slepý od narození. Ve druhé skupině jsou farizeové a velekněží, lidé při zázraku nasycení pěti tisíců, a dokonce i jeden z učedníků, Jidáš.

Je zajímavé, že podstatné jméno „víra“ (řecky *pistis*) se v Evangelii podle Jana nevyskytuje ani jednou. Avšak sloveso „věřit“ (*pisteuó*) se objevuje 98krát, v porovnání

s celkovým počtem 241krát v celém Novém zákoně! Otázka víry je u Jana skutečně důležitým tématem. Použití slovesa „věřit“ namísto podstatného jména „víra“ může poukazovat na aktivní, dynamické prožívání křesťanství. Věřit v Ježíše je něco aktivního, co se projevuje ve způsobu našeho života, nejen v přijaté víře. Jak víme, také ďábel věří (viz Jk 2,19).

U Jana je hlavním rozdílem mezi lidmi z obou výše uvedených skupin jejich postoj k Ježíši. Věřící nebo ti, kdo uvěří, jsou vůči němu otevření, i když je napomíná nebo kárá. Neutíkají od Ježíše, naopak, přicházejí k němu. On je Světlo, které na ně svítí. A prostřednictvím víry a důvěry se stávají Božími dětmi.

Naopak nevěřící obvykle přicházejí k Ježíši, aby s ním bojovali. Představují je ti, kdo milují spíše tmu než světlo. Nejsou ochotni přijímat jeho slovo a to, co dělá, vnímají jako porušování starých tradic. Ježíš nesplňuje jejich očekávání. Soudí, posuzují a odsuzují ho místo toho, aby nechali jeho Světlo hodnotit a soudit je. Tento postoj se opakovaně objevoval u náboženských vůdců, kteří měli být vlastně prvními, kteří Ježíše přijmou.

Aplikace

Jak prožíváš svou víru v Ježíše? V čem je to jiné než jen rozumem přijmout, že je Mesiáš? Proč je důležité si uvědomovat tento rozdíl? (Viz Mt 7,21–23.)

OPAKUJÍCÍ SE TÉMATA – SLÁVA

¹Po těch slovech Ježíš pozvedl oči k nebi a řekl: „Otče, přišla má hodina. Oslav svého Syna, aby Syn oslavil tebe, ²stejně jako jsi učinil, když jsi mu dal moc nad všemi lidmi, aby vše, co jsi mu svěřil, dal jim: život věčný. ³A život věčný je v tom, když poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista. ⁴Já jsem tě oslavil na zemi, když jsem dokončil dílo, které jsi mi svěřil. ⁵A nyní ty, Otče, oslav mne svou slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět. (J 17,1–5)

Osobní studium

Uvažuj o úvodním textu (J 17,1–5). Co měl Ježíš na mysli, když řekl „Otče, přišla má hodina. Oslav svého Syna, aby Syn oslavil tebe“?

Včera jsme se zaměřili na pozemskou, lidskou linii příběhu Evangelia podle Jana, jejímž centrem je zápas člověka o pochopení, kdo je Ježíš a jaký k němu máme mít vztah. Dnes se zaměříme na božskou, vesmírnou linii příběhu, o které se mluví u Jana.

Prolog začíná právě vesmírnou dějovou linií. Ježíš je představován jako Syn Boží, Stvořitel vesmíru. Opět platí, že všechno, co kdysi neexistovalo, ale vzniklo, začalo existovat pouze díky Ježíši. „Všechno povstalo skrze ně [Slovo] a bez něho nepovstalo nic, co jest“ (J 1,3). Tato zpráva pokračuje zdůrazněným slávy toho, který se stal lidskou bytostí (J 1,14). Jan používá výrazy „sláva“ (*doxa*; také „jas, lesk, čest“) a „slavit“ (*doxazó*; také „chválit, ctít, vychvalovat“), aby popsal přijetí slávy od lidí a přijetí slávy od Boha.

U Jana je myšlenka oslavování Ježíše spojena s konceptem „jeho hodiny“, která

vyjadřuje čas a událost jeho smrti (porovnej s J 2,4; 7,30; 8,20; 12,23–27; 13,1; 16,32 a 17,1). Kříž se stává „jeho hodinou“ a je důvodem k oslavování Ježíše.

Tato myšlenka je poměrně paradoxní, protože ukřižování bylo ve starověkém římském světě nejostudnějším a nejvíce ponižujícím způsobem poprav. Tento neuvěřitelný kontrast – Bůh na kříži – ilustruje prolínání lidského příběhu s příběhem Boha.

Z lidského pohledu Ježíš zemřel v agónii jako opovrhovaný zločinec, který ve své slabosti křičel: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ Na tuto lidskou, temnou stranu kříže se soustřeďují především Matouš a Marek (Mt 27,46; Mk 15,34).

Slavnou a oslavenou stranu kříže představují zejména Lukáš a Jan (L 23,32–47; J 19,25–30). Je to místo spásy a milosrdenství, kde se Syn odevzdává svému Otci.

Je v tom kus ironie: Největší Boží sláva se projevuje v jeho největší hanbě a v největším ponížení – v tom, že právě on nese hříchy celého světa.

Aplikace

Jak rozumíš skutečnosti, že k tomu, aby nás Ježíš zachránil od hříchu, byla nutná tak drastická věc, jako byl sám Bůh na kříži? Co nám to vypovídá o oblundnosti hříchu?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si 1. kapitulu „Největší dar lidstvu“ (DA 19–26; TV 9–13) z knihy *Touha věků*.

„Pán Ježíš Kristus, Božský Syn, existoval od věčnosti jako jedinečná osoba, a přece byl jedno s Otcem. Byl nepřekonatelnou a nepomíjivou slávou nebe. Byl velitelem nebeského sboru a uctívání andělů přijímal jako své právo. Neokrádal o nic Boha. [Moudrost] říká: Hospodin mě vlastnil jako počátek své cesty, dříve než co konal odedávna. Od věků jsem ustanovena, od počátku, od pravěku země. Ještě nebyly propastné tůně, když jsem se zrodila, ještě nebyly prameny vodami obtěžkány. Když ještě byly hory ponořeny, před pahorky jsem se narodila. Ještě než učinil zemi a všechno kolem a první hroudy pevniny, když upevňoval nebesa, byla jsem při tom, když vymezoval obzor nad propastnou tůní“ (Př 8,22–27).

Světlo a sláva jsou obsaženy v pravdě, že Kristus byl jedno s Otcem předtím, než byly položeny základy země. Toto světlo září v temnotě a naplňuje ji Boží slávou. Tato pravda, sama o sobě nekonečná a tajemná, vysvětluje jiná tajemství a nevysvětlitelné pravdy, zatímco je zahalena v neprostupitelném a nepochopitelném světle.“ (5BC 1126)

„Ježíš Kristus slíbil: ‚A já, až budu vyvýšen ze země, přitáhnu všechny k sobě‘ (J 12,32). My, hříšní lidé, se musíme nejdříve seznámit se Spasitelem, který zemřel za viny celého světa. Když si uvědomíme, jak Boží Syn trpěl na kříži, začneme chápat Boží plán, pomocí něhož se nás snaží zachránit. Boží dobrota nás pak povede k pokání. Když Ježíš Kristus zemřel za hříšné lidstvo, projevil lásku, kterou sotva někdy plně pochopíme. Pokud si však začneme uvědomovat jeho lásku, dotkne se našich srdcí a ovlivní naše myšlení natolik, že začneme pociťovat lítost nad svým nesprávným životem. [...] Kdykoli však [lidé] chtějí ve svém životě něco změnit, protože upřímně touží po dobru a spravedlnosti, působí na ně Boží moc. Působí na ně Boží Duch a vede je k lepšímu životu.

Když člověka začne přitahovat Ježíš Kristus a jeho kříž, začne si uvědomovat, že Ježíš zemřel za jeho hříchy, a nutně to ovlivní jeho svědomí. Dojde mu, jak hrůzné jsou jeho hříchy.“ (SC 26.27; CVP 28)

Otázky k rozhovoru

1. Co vedlo Jana k tomu, aby začal nejdříve o Ježíši mluvit jako o Stvořiteli? Co se z toho dovídáme o důležitosti stvoření v celé teologii? Proč je třeba, abychom správně chápali příběh stvoření, jak je zjeven v Písmu?
2. Přemýšlejte o otázce položené na konci našeho nedělního studia. Co se stane s křížem, pokud místo toho, aby na něm zemřel věčný Bůh, na něj umístíme stvořenou bytost? O co bychom přišli, kdyby Ježíš byl kýmkoliv jiným, a ne věčným Bohem?